

O występowaniu *Polygraphus punctifrons* THOMS. (Coleoptera,
Scolytidae) na Przedgórzu Sudeckim

On the occurrence of *Polygraphus punctifrons* THOMS. (Coleoptera, Scolytidae)
in the Sudety Foreland

ANDRZEJ MAZUR

Katedra Entomologii Leśnej AR, ul. Wojska Polskiego 71 c, 60-625 Poznań

Mojemu Profesorowi
Prof. dr hab. Jackowi MICHALSKIEMU
w 70-lecie urodzin i 46-lecie pracy naukowej

ABSTRACT. *Polygraphus punctifrons* THOMS. was found in the vicinity of village Romanów in the Sudety Foreland. This is the westernmost locality of this species in Poland. The bioindicator importance of this beetle, which prefers natural forests, is stressed.

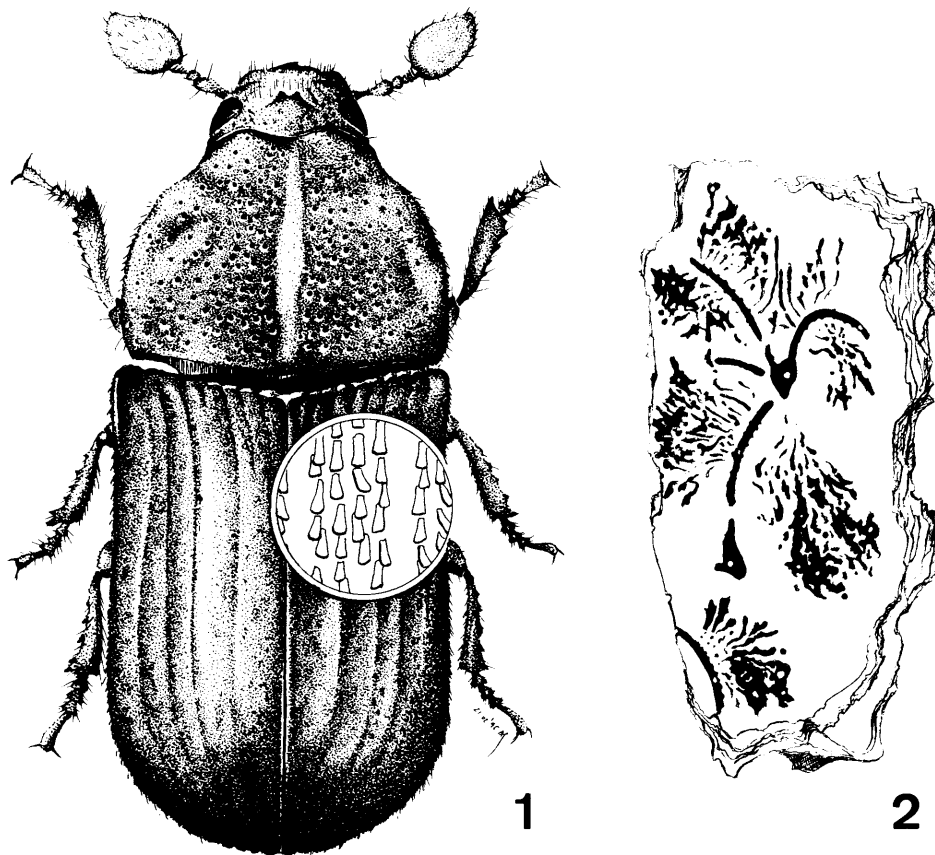
Rodzaj *Polygraphus* ER., obejmujący korniki o oczach podzielonych lub przewężonych na dwie części, ciele pokrytym łusczkami i charakterystycznej, litej i wyciągniętej buławce, reprezentowany jest w faunie światowej przez 60 gatunków (WOOD, 1982), z których cztery występują w Polsce (NUNBERG, 1981; BURAKOWSKI i in., 1992).

Najpospolitszym przedstawicielem tego rodzaju w kraju jest czterooczek świerkowiec *Polygraphus poligraphus* (L.). Pozostałe trzy gatunki czterooczków, tj. czterooczek limbowiec *P. grandiclava* THOMS., czterooczek mniejszy *P. subopacus* THOMS. i *P. punctifrons* THOMS. są znacznie rzadziej spotykane.

Czterooczek leżaninowiec *P. punctifrons* THOMS. jest gatunkiem szeroko rozmieszczonym na Syberii, gdzie dociera do wybrzeży Oceanu Spokojnego, a w cienistych lasach górskich na Sachalinie zastępowany jest przez podgatunek *P. punctifrons krivolutzkianus* STARK (KRIVOLUCKAJA, 1958). Na zachodzie zasięgiem swym obejmuje europejską część Rosji, Polskę, Danię, Szwecję, Finlandię i Norwegię oraz Słowację (BURAKOWSKI i in., 1992; PFEFFER, KNIŻEK, 1989; STARK, 1952). Jako gatunki żywicielskie znane są świerki *Picea abies* (L.) KARST, *Picea obovata* LEDEB. i *Picea ajanesis* CARR. oraz sosna *Pinus sylvestris* (L.). W Polsce czterooczek leżaninowiec jest najrzadszym przed-

stawicielem rodzaju, notowanym głównie na wschodzie kraju – w Puszczy Białowieskiej, Bieszczadach, Pieninach, w okolicach Gdańska (BURAKOWSKI in., 1992 i cytowana tam literatura) oraz prawdopodobnie w Puszczy Boreckiej (SZCZEPAŃSKI, 1964).

Chrzążcze tego gatunku znaleziono 8 I 1994 roku na terenie Nadleśnictwa Henryków w pobliżu wsi Romanów (UTM-XS42), w paśmie Wzgórz Strzełińskich Przedgórze Sudeckiego; jest to najbardziej na zachód wysunięte stanowisko omawianego gatunku w Polsce. Postacie doskonale wraz z wyrosniętymi larwami zimowały w żerowisku, które zostało założone pod grubą korowiną stojącej sosny pospolitej w drzewostanie z przewagą tego gatunku i domieszką świerka i brzozy. Żerowisko czteroooczaka leżaninowca wyróżniało się w tych warunkach gwiaździstym układem chodników macierzystych i było mocno odbite w korowinie (ryc. 2).

Ryc. 1-2. *Polygraphus punctifrons* THOMS.: 1 – owad doskonały, samiec; 2 – schemat żerowiska.

Fig. 1-2. *Polygraphus punctifrons* THOMS.: 1 – adult, male; 2 – feeding traces.

Dane literaturowe wskazują, że *P. punctifrons* zasiedla najchętniej drzewa i gałęzie leżące na ziemi (KARPIŃSKI, STRAWIŃSKI, 1948; NUNBERG, 1981; OKOŁÓW, 1968). Nie precyzują natomiast preferencji tego gatunku kornika do typów drzewostanów. KARPIŃSKI (1933, 1949) wymieniając *P. punctifrons* z Puszczy Białowieskiej określa go jako gatunek rozwijający się na świerku w grądzie wilgotnym i mogący w jednym lub obu stadiach rozwojowych odżywiać się martwą substancją organiczną. W opisie fauny bezkręgowców Puszczy Białowieskiej czterooczak leżaninowiec figuruje jako gatunek rozwijający się na leżących świerkach w olsach i łęgach (OKOŁÓW, 1968). W Bieszczadach *P. punctifrons* znajdowany był na sośnie w małych kompleksach sosnowych z domieszką świerka (BAŁAZY, MICHALSKI, 1964). Opierając się na rozmieszczeniu w kraju czterooczaka leżaninowca można przypuszczać, że zamieszkuje on lasy o częściowo zachowanych cechach lasów naturalnych. Dzisiejszy model gospodarki leśnej, opierający się na uzasadnionej gospodarczo eliminacji naturalnych, końcowych faz rozwojowych drzewostanów, prowadzi do zaniku wielu mikrośrodków (m.in. zamierających i powalonych drzew). Usuwanie w cięciach sanitarnych drzew zamierających nie zapewnia w lasach gospodarczych korzystnych warunków rozwoju dla szeregu saproksylobiontycznych gatunków, w tym czterooczaka leżaninowca.

Obecność *P. punctifrons* w ekosystemach leśnych Przedgórza Sudeckiego wskazuje na mało zniekształcony charakter lasów tego regionu Sudetów.

PIŚMIENNICTWO

- BAŁAZY S., MICHALSKI J., 1964: Zespoły korników na tle typów drzewostanów Bieszczad. Pol. Pismo Ent., B, 33-34: 101-104.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1992: Chrząszcze *Coleoptera* – *Curculionoidea* prócz *Curculionidae*. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 18: 1-324.
- KARPIŃSKI J. J., 1933: Fauna korników Puszczy Białowieskiej na tle występujących w puszczy typów drzewostanów. Rozpr. Spraw. Zakł. Dośw. L. P., A, 1: 1-68.
- KARPIŃSKI J. J., 1949: Materiały do bioekologii Puszczy Białowieskiej. Rozpr. Spraw. I. B. Leśn., A, 56: 1-212.
- KARPIŃSKI J. J., STRAWIŃSKI K., 1948: Korniki ziem Polski. Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, C, Suppl. 4: 1-239.
- KRIVOLUCKAJA G. O., 1958: Koroedy Sachalina. Moskwa, Leningrad, 196 ss.
- NUNBERG M., 1981: Korniki – *Scolytidae*, Wyrzyniki – *Platypodidae*. Klucze do oznaczania owadów Polski, Warszawa, XIX, 99-100: 1-115.
- OKOŁÓW C., 1968: Stawonogi i inne bezkręgowce. W: FALIŃSKI J. B. (red.), Park Narodowy w Puszczy Białowieskiej, Warszawa: 153-161.

- PFEFFER A., KNIŽEK M., 1989: Problematika kůrovců introdukovaných do Evropy. Lesnická pracá: 311-312.
- STARK W. N., 1952: Fauna SSSR. Žestkokrylye. Koroedy. Moskva, Leningrad, XXXI: 1-462.
- SZCZEPAŃSKI H., 1964: Materiały do znajomości bleskotek (*Hymenoptera, Chalcidoidea*) pasożytujących u korników (*Coleoptera, Scolytidae*) w Puszczy Boreckiej (pow. Węgorzewo). Pol. Pismo Ent., **30**, 23: 405-416.
- WOOD S. J., 1982: The Bark and Ambrosia Beetles of North and Central America (*Coleoptera: Scolytidae*), a Taxonomic Monograph. Geat Basin Naturalist Memoirs, Brigham Yong University, Provo, Utah, **6**: 1-1359.